

CONGRESUL MONDIAL AL EMINESCOLOGILOR (ediția a VI-a)

Doctor în filologie **Ludmila ȘIMANSCHI**
Institutul de Filologie al AȘM

Congresul Mondial al Eminescologilor, proiect internațional lansat în 2012, devenit o tradiție, ajuns în anul 2017 la a VI-a ediție, e o consecință relevantă al mobilizării academice din Republica Moldova în vederea creării unui mecanism eficient de promovare sistematică a operei și personalității lui Eminescu în întreaga lume. Academicianul Mihai Cimpoi este autorul și realizatorul proiectului de durată *Congresul Mondial al Eminescologilor*, formă importantă de coagulare și stimulare a eminescologiei, de reînnoire a relațiilor cu cercetătorii de profil din lume care s-au consacrat nobilei activități de apreciere și receptare a destinului și operei lui Eminescu. Acest prestigios eveniment științific și cultural sporește valorile spiritualității naționale și are drept obiectiv propagarea lor internațională, cu însemnătate exemplară și pentru alte spații legate de numele marelui creator și gânditor care a fost Mihai Eminescu. La cele cinci ediții ale acestui congres mondial au participat eminescologi de talie internațională, traducători și traductologi din Italia, Germania, Serbia, Ucraina, România, China, Chile, Turcia, Polonia, Rusia, Republica Albania, cercetători atât din Republica Moldova, cât și din alte centre universitare europene: România, Ucraina etc.

Congresul a contribuit la ridicarea nivelului de cunoaștere și utilizare a limbajului de interpretare a operei eminesciene, a elaborat un program bine sistematizat de aprofundare a studierii creației eminesciene și de informare reciprocă a eminescologilor asupra exegezelor apărute în ultimul timp, a abordat probleme de identitate națională și globalizare, multiculturalitate, fenomenul traducerii în limbile romanice și slave a operei creatorului român Mihai Eminescu, ceea ce a permis reflectarea asupra problemelor specifice activității de cercetare, organizarea de întâlniri periodice, inițierea de proiecte comune de cercetare, participarea la proiecte inter- și intradisciplinare, naționale și internaționale.

Din istoricul congresului

Prima ediție a Congresului Mondial al Eminescologilor, care și-a desfășurat lucrările la Chișinău în zilele de 3-5 septembrie 2012, sub egida Academiei Române și a Academiei de Științe a Republicii Moldova, a fost dedicată academicianului Mihai Cimpoi, cu prilejul împlinirii de către acesta a vârstei de 70 de

ani, ținând cont de contribuția sa deosebită la studierea operei eminesciene. S-a înregistrat o participare largă a eminescologilor din mai multe țări și arealuri culturale. Participanții au elaborat rezoluția congresului prin care au instituționalizat forul în cauză și au hotărât organizarea edițiilor viitoare cu o periodicitate anuală la Chișinău.

Participanții la **cel de-a II-lea** Congres Mondial al Eminescologilor, ai cărui lucrări s-au desfășurat la Chișinău în zilele de 3-5 septembrie 2013, sub egida Academiei de Științe a Moldovei, Centrului Academic Internațional „Mihai Eminescu” și Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, au luat în dezbateră modalitățile în care este promovată opera și personalitatea lui Eminescu în diferite arealuri culturale (prin traduceri, studii, cursuri universitare, prelegeri, pr ezentări în marile dicționare lexicografice), cu teme prioritare: 1. Modelul eminescian în perspectiva postmodernității; 2. Naționalismul: moduri de manifestare și înțelegere.

Cea de-a III-a ediție a congresului s-a desfășurat în zilele de 3-4 septembrie 2014, axându-se pe două teme de larg interes: 1. Eminescu și ideea de identitate națională în context european; 2. Traduceri din opera lui Mihai Eminescu în limbile romanice și slave.

Lucrările **ediției a IV-a** a Congresului Mondial al Eminescologilor, din anul 2015, au fost organizate pe două teme majore: 1. Unitatea culturii universale în reprezentarea lui Eminescu; 2. Traduceri din opera lui Mihai Eminescu în limbile italiană și rusă. Genericul *Unitatea culturii universale în reprezentarea lui Eminescu* a orientat comunicările savanților spre valorificarea concepției inedite eminesciene a culturii universale ca unitate în spirit goethean, prin care s-a depășit îngustimea prejudecăților naționale. Exegezele au fost canalizate spre viziunea originală eminesciană: raportarea conștiinței naționale la conștiința universală, consolidarea ideii unității în diversitate, configurarea sistemului complex în care culturile particulare sunt niște cercuri interactive.

Congresul Mondial al Eminescologilor (**ediția a V-a**), desfășurat la 3-4 septembrie 2016, a avut genericul *Eminescu, poet național și universal*. În cadrul congresului a fost pus în valoare dialogul cultural european dezvoltat de Eminescu în ideea constituirii con-

științei specificității naționale a literaturii și, totodată, în consolidarea valorii ei în contextul artistic al lumii, a fost elucidată complexitatea și funcționalitatea organicității culturale eminesciene și evaluat rolul traducerilor în cunoașterea, răspândirea și consolidarea realității literaturii universale, apreciate de Eminescu drept „act de creație și de îmbogățire a literaturii naționale”.

Organizarea **ediției actuale, a VI-a**, cu subiectul de dezbatere *Publicistica lui Eminescu*, în contextul aniversării a 75-a de la nașterea academicianului Mihai Cimpoi, aduce dovada recunoașterii meritelor Domniei sale în domeniul eminescologiei, cu realizarea ediției a II-a întregite *Dicționarul enciclopedic Eminescu*, sinteză realizată pe cont propriu a eminescologiei românești și universale ce cuprinde complex și erudit fenomenul eminescianismului. Congresul și-a desfășurat lucrările sub egida Academiei de Științe a Moldovei, Centrului Academic Internațional „Mihai Eminescu” și Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, Ministerului Culturii al Republicii Moldova, Asociației Naționale a Oamenilor de Creație din Moldova, Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Primăriei mun. Chișinău și Primăriei comunei Dumbrăveni, România.

Anul acesta evenimentul a fost patronat de Guvernul Republicii Moldova, care a contribuit substanțial la organizarea congresului. Premierul Pavel Filip, oaspete onorific, în mesajul său de salut, a ținut să releve faptul că se revendică de la Eminescu în activitatea sa, apreciind major preceptul eminescian: „Naționalitatea trebuie simțită cu inima și nu vorbită numai cu gura, ceea ce se respectă adânc se pronunță arareori.” Congresul depășește cadrul obișnuit al evenimentului științific și artistic datorită faptului că opera și viziunea prodigioasă eminesciană a devenit un model de conduită civică și probitate morală, de patriotism veritabil, indispensabile societății noastre. Premierul a menționat importanța majoră a subiectului luat în discuție, studierea integrală a publicisticii eminesciene relevă actualitatea problemelor sociale și naționale, pentru care Eminescu a propus soluții salvatoare. Ediția curentă prilejuiește o ocazie deosebită de a exprima omagii părintelui-fondator al congresului, academicianul Mihai Cimpoi, a cărui judecată critică complexă asupra operei eminesciene posedă valoare de manifest literar și poate genera mișcări literare.

Ministrul Educației, Culturii și Cercetării, doamna Monica Babuc, a ținut să pună în valoare viața exemplară de 75 de ani a marelui model de conduită intelectuală din Republica Moldova – academicianul Mihai Cimpoi, care se remarcă prin vocația omului de bine, cumsecădenia proverbială și calitatea de exeget extraordinar pentru țara noastră.

Vicepreședintele Institutului Cultural Român,

Mirel Taloș, a evidențiat faptul că Eminescu e mai iubit și mai onorat în Republica Moldova, căci a rămas a fi în continuare un proiect național. Înghețarea în acest proiect nu e un păcat, ci o virtute, un ghid pentru o operă națională, care poate stăvili curentul defăimător.

Europarlamentarul Maria Grapini a luat în vizor receptarea operei și personalității lui Eminescu în Europa constatând că în Republica Moldova Eminescu nu a suferit un linșaj public ca în România, aici a fost gestionată mai bine această valoare. Românii nu au curajul să-și susțină valorile în Europa, să aprecieze continuitatea de naționalism eminescian, nu extremism incriminat pe nedrept.

Președintele congresului, academicianul Mihai Cimpoi, a salutat toți prietenii lui Eminescu și ai culturii române întruniți la acest eveniment și a semnalat un fapt care bucură: Eminescu este în continuare călăuză spirituală, *Biblia* lucrătoare, Poetul Național al tuturor românilor. Publicistica eminesciană a devenit un subiect dominant la congres, deoarece a fost mai puțin publicată și studiată, iar astăzi ea trebuie integrată în unitatea organică a creației eminesciene, având indiscutabil o valoare literară notorie.

Academicianul Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe a Moldovei, coorganizatorul congresului, a subliniat prestigiul evenimentului științific care pune în discuție aspectele insuficient cercetate ale personalității intelectuale de excepție Eminescu, atât prin valoarea propriu-zisă a operei sale, cât și prin puterea vizionară care a anticipat procesele sociale de azi și a propulsat idei inedite. Președintele AȘM i-a înmânat lui Mihai Cimpoi, renumit eminescolog și eminentă personalitate a spiritualității române, distincția academică „Meritul Științific de gradul I”, acordată de Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM pentru opera considerabilă valoroasă critică și eseistică și contribuția substanțială la promovarea literaturii române din Basarabia.

Președintele de onoare al congresului, academicianul Eugen Simion, a rememorat activitatea sa în echipa Perpessicius, care și-a propus să integreze corpusul eminescian substanțial, în contextul prezentării unei alte ediții reeditate a lui Dumitru Murărașu, ediție cronologică, care reconstituie trecutul spiritual al lui Eminescu așa cum a fost el compus în variantele lui. Ediția integrală este superbă prin cuprinderea întregii opere poetice eminesciene și splendidă prin efortul specialiștilor care au elaborat o ediție științifică remarcabilă.

Academicianul Eugen Simion, vicepreședintele Academiei Române, a relevat elementul stabilizator de permanență pe care îl reprezintă omul de cultură Mihai Cimpoi, spirit al românității de peste Prut, și a apreciat deosebit colaborarea sa la *Dicționarul General al Literaturii Române*, ediția I-a și a II-a, care a avut drept

miză și datorie să reunească adevărata românităte culturală până la sărbătorirea a 100 de ani de când românii s-au regăsit între aceleași granițe, iar românitătea a intrat pe scena mare a istoriei. Conceptele pe care și le-a propus pentru dezbatere – *naționalismul* și *conservatorismul eminescian* – sunt noțiuni ce funcționau în secolul al XIX-lea, în jurul cărora s-a creat unirea și România modernă, de care s-au ghidat și generațiile '70, '80. Astăzi i se face o mare injustiție lui Eminescu când este învinuit de xenofobism, interpretând greșit conceptul de *naționalism*. Conservatorismul, care este imputat lui Eminescu prejudicios, trebuie și el interpretat în contextul semnificației lui de la 1877–1880. Eminescu recunoștea că o democrație nu poate exista decât atunci când există cel puțin două ideologii, iar progresul se realizează prin ciocnirea celor două idei.

Academicianul Eugen Simion a atras atenția asupra faptului că, de când Eminescu a intrat în conștiința românească, totdeauna s-a găsit ceva care să-i împiedice pe români să discute liber și în esență despre Eminescu. De la Maiorescu până în zilele noastre, aproape în fiecare epocă a circulat o idee care a polarizat spiritele, le-a împotmolit și a rămas ceva dincolo de Eminescu. Trecând în revistă ideea pesimismului eminescian, a eului biografic și civic eminescian, întoarcerea la Eminescu pentru a-i contesta valoarea de poet național, tradiționalismul și conservatorismul eminescian, savantul relevă că Eminescu este spirit organicist pe linia lui Kogălniceanu, constructor al României moderne, care promova ideea reformei fără pripeală, în defavoarea revoluției radicale ideologice. Ideea evoluției organiciste este înnobilită de gândirea filosofică eminesciană. Publicistica lui are atât valoare cognitivă majoră, cât și valoare estetică. Articolele trebuie discutate din perspectiva secolului al XIX-lea: Eminescu apăra sentimentul național și grija față de națiune cu acest concept. Exagerările naționale trebuie judecate în funcție de datele epocii, circumscrise domeniului economic de interpretare, ci nu celui xenofob. Eminescu a inaugurat ideea *concertului european* și a redimensionat *conceptul formelor fără fond*, considerând că nu e necesar să fie părăsite și nimicite aceste forme de civilizație împrumutate, ci umplute mai târziu. Tradiția nu înseamnă reacțiune, iar conservatorismul junimist are nuanță europeană, nefiind un produs provincial. Astăzi e necesară citirea articolelor eminesciene fără prejudecăți ce au prins de spiritul nostru.

Academicianul Ioan-Aurel Pop, rectorul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, a subliniat faptul că Eminescu a făcut meseria de jurnalist raportându-se mereu la ipostaza de român și european. El a avut înțelegerea unității românității la vârsta de 16 ani, cu cinci decenii înaintea Marii Uniri. Ideea de Țară Românească continua concepția lui Iorga des-

pre patrie: toată întinderea de loc unde se vorbește românește, tot pământul locuit etnografic de români. Pentru intelectualul Eminescu pericolul major pentru națiunea română îl reprezenta masa de oameni incultți sau semidocti, mulțimea oarbă gata să recadă în barbarie, intelectualii având datoria să vegheze întotdeauna. Eminescu a acordat atenție deopotrivă elitei intelectuale și țărănimii, pe care o considera purtătoarea istoriei naționale.

Inaugurând în cultura noastră conceptul inedit de *concert european*, și-a definit națiunea sa prin limbă, origini, credință, teritoriu și cultură în comparație cu alte națiuni, a stabilit coordonatele funcționării Europei valabile până astăzi: Europa unor națiuni libere, democratice, egale, modele de civilizație și cultură pentru restul lumii. Deși a avut opinii de conjunctură ca orice ziarist, concluziile sale se situează deasupra conjuncturii. De multe ori moștenirea sa e judecată fără să fie înțeleasă, fără să ia în calcul contextul istoric. Poetul nu trebuie zeificat, cerem să fie cunoscut.

Eminescu este situat într-un spirit de echilibru extraordinar: n-a fost nici conservator, nici liberal, nu a fost nici dacist și nici latinist, n-a fost nici român contestând Europa și nici autohtonist îndreptat contra modernității. A fost subiectiv, dar a avut grija omului de cultură, a românului integrat în Europa și susținătorului interesului poporului său. Abordând posteritatea eminesciană, savantul a remarcat că Eminescu a gândit viitorul României în Europa înainte de a exista teoria elementelor sale componente. A fost cel dintâi gânditor european capabil să gândească un echilibru între națiuni și continent. El vedea un concert continental al națiunilor, nu al regiunilor, al fragmentelor de națiuni, al grupurilor etnice. După 1989, toate statele care s-au format și reformat au revenit la principiul național. În perioada sa nu erau în prim-plan nici universalismele imperiului, nici cele pan-catolice, pan-slavistice, nici supunerea poporului, nici ideea globalistă, în epoca sa erau în prim-plan ideea progresistă națională, emanciparea națiunii din asupra-reia multiseculară, tendințele destrămării imperiului și formării statelor naționale unitare. Vibrând pentru țara sa, el s-a identificat cu onestitate și cinste cu această idee națională, care nu avea înțelegerea exagerată a analiștilor de azi, era vorba de emancipare națională. Eminescu vedea toate gloriile trecutului țării sale și avea dorul unității ce urma să vină. A fost nefericit ca individ și persoană, dar marea sa fericire a fost să trăiască într-o lume de idei perene. Astăzi mai avem o parte din visul eminescian de împlinit pentru țară.

Participanții la ediția a VI-a a Congresului Mondial al Eminescologilor au reușit să reconsidere și să redimensioneze publicistica eminesciană, anulând prejudecățile injuste și valorizând organic creația eminesciană.